

Azonosító
jel:

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2008. május 20.

FILOZÓFIA

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2008. május 20. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Fontos tudnivalók

- A feladatokat figyelmesen olvassa el, és pontosan értelmezze! A kifejtés során a témától ne térjen el!
- A feladatok megoldási sorrendje tetszőleges.
- A feladatok megoldásához kizárólag a feladatlapon megadott szövegek használhatók.
- Esetleges javításaihoz (kifestő, korrektor helyett) áthúzást alkalmazzon! Csak az egyértelmű javítás fogadható el.

A vizsgarész (20 pont)

Írja a kipontozott helyre a válaszok betűjelét!

1. Melyik fogalom kapcsolódik a preszókratikus filozófiához?

- A) Idea .....
- B) logosz
- C) metafizika

5 pont	

2. A felsoroltak közül melyik mű írója Descartes?

- A) A tiszta ész kritikája .....
- B) Értekezés a módszerről
- D) Tanulmány az emberi értelemről

5 pont	

3. Kihez kapcsolódik az „Isten halott” gondolat?

- A) Carnap .....
- B) Nietzsche
- C) Husserl

5 pont	

4. A 20. században melyik filozófiai probléma került a középpontba?

- A) A megismerés .....
- B) Hit és tudás viszonya
- C) A nyelvkérdés

5 pont	

B vizsgarész (30 pont)

Nevezze meg az idézett művek szerzőjét, és értelmezze röviden az idézetek által felvetett filozófiai problémát!

1. Az ötödik utat a dolgok kormányzásából vesszük. Azt látjuk ugyanis, hogy bizonyos dolgok, amelyeknek nincs értelmük, mint a természeti tárgyak, célszerűen működnek, és mindig azt követik, ami a legjobb. Mindebből nyilvánvaló, hogy nem véletlenül, hanem szándékosan jutnak el a célhoz. Azok pedig, amelyeknek nincs értelmük, nem törekszenek a célra, csak valamely megismerő és értelmes lény irányításával, mint történik a nyíl és a nyílász esetében. Tehát van egy olyan értelmes lény, aki az összes természeti dolgokat a cél felé rendezi. És ezt hívjuk Istennek.
2. Ám jöllehet minden tudásunk a tapasztalattal veszi kezdetét, ebből még nem következik, hogy minden tudás a tapasztalatból ered. Mert nagyon is lehetséges, hogy maga a tapasztalati megismerés összetett valami legyen, hogy részint abból álljon, amit benyomások útján nyerünk, részint pedig abból, amit a tulajdon megismerő-képességünk önmagából tesz hozzá (az érzéki benyomásokból csupán a késztetést merítve); csak hogy e kiegészítést nem különböztetjük meg azon alapanyagtól, amíg hosszas gyakorlat föl nem hívja rá a figyelmünket, és képessé nem tesz az elkülönítésre.
3. A könyv egész értelmét a következő szavakban lehet megközelítőleg összefoglalni: Amit egyáltalán meg lehet mondani, azt meg lehet mondani világosan; amiről pedig nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.
A könyv tehát határt kíván szabni a gondolkodásnak, helyesebben: nem a gondolkodásnak, hanem a gondolatok kifejezésének.

.....

.....

.....

.....

C vizsgarész (50 pont)

Esszé

Fejtse ki a három esszékérdés **egyikét** a megadott szövegrészlet felhasználásával! Az esszé terjedelme lehetőleg a 3 oldalt ne haladja meg!

1) Mutassa be a statikus és a dinamikus létfelfogás különbségét a Szókratész előtti görög filozófusoknál!

(Megadott műrészletek: Hérakleitosz és Parmenidész töredékei)

2) Hogyan kerül sor az erkölcs megalapozására a kanti filozófiában? Reflektáljon Kant álláspontjára!

(Megadott műrészlet: Immanuel Kant: *A gyakorlati ész kritikája*)

3) „Miért van egyáltalán a létező és miért nincs inkább a semmi?” Értelmezze Heidegger radikális kérdésfelvetését!

(Megadott szövegrészlet: Martin Heidegger: *Bevezetés a metafizikába*)

Szövegrészetek

1.

Hérakleitosz B 8., B 12., B 30., B 76., B 80.

Tudni kell, hogy a háború közös, és az igazságosság viszály, és minden dolog viszály és szükségszerűség révén történik.

Ugyanazokba a folyamatokba lépőkre más és más víz árad.

Ezt a kozmoszt itt, amely ugyanaz mindenkinek, sem isten, sem ember nem alkotta senki, hanem volt mindig és van és lesz örökké élő tűz, amely fellobban mértékre és kialszik mértékre.

Éli a tűz a föld halálát, a levegő éli a tűz halálát, a víz éli a levegő halálát, a föld a víz halálát.

[És] tudni kell, hogy a háború közös, és Diké Erisz és minden viszályban és ínségből keletkezik.

Parmenidész B 8.

Egyetlen út-szó

marad még, hogy: van. Ezen igen sok a jegy,
mivel nem-született, romolhatatlan,
egész, egyetlen, rendületlen és teljes.

Soha nem volt, nem lesz, mivel most teljességgel van,
egy, folytonos. Mert miféle kezdetét tudnád kinyomozni,
hogyan és honnan növekedett volna? Nem fogom megengedni, hogy a nemlétezőből
mondj vagy gondold keletkezését, mert nem gondolható el és nem mondható,
hogy nem létezik. És miféle szükség serkentette volna,
hogy a nemlétezőből, előbb vagy később kezdődve, növekedjék?
Így hát vagy teljesen kell léteznie, vagy sehogy.

És a meggyőződés ereje sem fogja soha megengedni, hogy a létezőből
valami más keletkezzék. Ezért sem keletkezni,
sem pusztulni nem engedi Diké, megeresztve bilincseit,
hanem fogva tartja. A döntés ezzel kapcsolatban ebben áll:
létezik vagy nem létezik. Ezzel el van döntve, ahogyan szükséges,
hogy az egyiket mint elgondolhatatlant, megnevezhetetlent el kell hagynunk (mert nem igaz
út), a másik létezik és valódi.

És hogyan léteznék ezután a létező? Hogyan keletkeznék?

Mert ha keletkezett, nem létezik, s akkor sem, ha ezután akarna keletkezni.

Így hát kialszik a keletkezés, és nincs tudomás a pusztulásról.

Nem is osztható, mert teljesen egyenletesen van,
nem jobban az egyik irányban, ami megakadályozná összefüggését,
sem kevésbé, teljesen tele van a létezővel,

Így teljes egészében összefüggő, mert a létező érinti a létezőt.

Aztán mozdulatlan, a hatalmas kötelékek határaiban
kezdét és megszűnés nélküli, mivel a keletkezés és a pusztulás
nagyon messzire űzettek, eltaszította őket az igaz bizonyosság.

2.

Immanuel Kant: *A gyakorlati ész kritikája*

Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor, egyszersmind általános törvényhozás elveként érvényesülhessen.

Megjegyzés

A tiszta geometriában találkozunk *gyakorlati* tételekkel, amelyek posztulátumok, ezekben azonban semmi sincs azon az előfeltevésen kívül, hogy valamit *megtehetünk*, például, ha megkövetelnék, hogy *megtegyük*. A geometriának ezek az egyedüli tételei, amelyek valamilyen létezésre vonatkoznak. Vannak tehát gyakorlati szabályok az akarat valamely problematikus feltétele mellett. A mi esetünkben azonban így szól a szabály: egyszerűen bizonyos módon kell eljárunk. A gyakorlati szabály tehát feltétlen, ennél fogva mint kategorikus gyakorlati tételt *a priori* képzeljük el, ami teljességgel és közvetlenül (magának a gyakorlati szabálynak a révén, amely tehát itt törvény) objektív módon határozza meg az akaratot. Mert itt közvetlenül a tiszta, *magánvalóan gyakorlati ész szab* törvényt. Az akaratot empirikus feltételektől függetlennek, tehát tiszta akaratnak gondoljuk, amelyet a *törvény pusztá formája* határoz meg. Ezt a meghatározási alapot pedig valamennyi maxima legfőbb feltételének tekintjük. A dolog eléggé furcsán hangzik, és a gyakorlati megismerés egész területén nem találunk hozzá hasonlót. Mert egy lehetséges általános törvényhozás *a priori* gondolata, amely tehát pusztán problematikus, mint törvény, feltétlenül parancsol, semmit sem kölcsönözvén a tapasztalattól vagy bármely külső akaratától. Nem is előírás, amely szerint valamely cselekedetnek be kell következnie, hogy lehetővé váljék a kívánt hatás (hiszen akkor a szabály mindig fizikai feltételezettségű volna), hanem olyan szabály, amely az akaratot pusztán maximáinak formája tekintetében *határozza meg a priori*, legalábbis nem elgondolhatatlan egy olyan törvény, amely pusztán az alaptételek *szubjektív* formájaként szolgál, mint egy általában vett törvény *objektív* formájára támaszkodó meghatározási alap. Ennek az alaptörvénynek a tudatát az ész tényének nevezhetjük. Nem tudjuk ugyanis kiokoskodni az ész korábbi adottságaiból, például a szabadság tudatából (mert ez nincs előzetesen adva számunkra), hanem mint *a priori* szintetikus tétel, önállóan támad fel bennünk. Nem alapul sem tiszta, sem empirikus szemléleten, hiszen rögtön analitikussá válna, mielőtt az akarat szabadságát tennék meg előfeltételül. Mert ehhez mint pozitív fogalomhoz intellektuális szemléletre lenne szükség, azt pedig itt egyáltalán nem szabad feltételeznünk. Ahhoz azonban, hogy ezt a törvényt egyértelműen *adottságnak* tekintsük, jól meg kell jegyeznünk, hogy nem empirikus, hanem a tiszta ész egyetlen ténye, s az ész általa nyilvánítja meg eredeti törvényhozását (*sic volo, sic iubeo – így akarom, így parancsolom*).

3.

Martin Heidegger: *Bevezetés a metafizikába*

Miért van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi? Ez a kérdés. Feltehetően nem tetszés szerinti kérdés. „Miért van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi?” – ez minden kérdés közül szemlátomást a legelső, természetesen nem a kérdések időbeli egymásutánosságának a rendjében. Az egyes emberek – akárcsak népek – sokat kérdeznek az időn át vivő történelmi útjuk alatt. Felderítenek, átkutatnak és megvizsgálják sok mindent, mielőtt a kérdésbe ütköznenek. „Miért van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi?” Sokan egyáltalán nem ütköznek bele ebbe a kérdésbe, ha tudniillik azt kell értenünk ezen, hogy nem elégséges a kérdő mondatot, mint kimondottat hallani és olvasni, hanem: a kérdést kell kérdezni, a kérdést magát kell felállítani, feltenni, a kérdezés állapotába kell belekényszerülni.

És mégis! Mindenkit megérint egyszer, talán többször is a kérdés rejtett ereje, anélkül hogy igazán tudatosulna, hogy mi megy végbe benne. Például a mélységes elkeseredés pillanataiban, amikor súlya vész a dolgoknak és elhomályosulnak a jelentések. Talán csak egyszer kondul meg a kérdés, tompán mint egyszeri harangütés, belesendül a létezésbe, hogy aztán lassanként újból elnémuljon. Jelen van e kérdés a szív kitorzó örömeiben, mikor átszellemülten ragyognak a dolgok, mintha először vennének körül, úgyhogy könnyebbnek tűnik azt gondolni, hogy nincsenek, mint megérteni, hogy vannak és úgy vannak, ahogyan vannak. Ez a kérdés lepi meg az embert az unalomban, mikor egyaránt távol vagyunk a kétségbeeséstől és az örömtől, amikor azonban a létezők konok mindennapiságából oly sivárság árad, hogy azzal sem törődünk már, hogy egyáltalán van-e létező vagy nincs, amiben azonban rendkívül különös formában ugyan, de újra csak az a kérdés csendül meg: „Miért van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi?”

De akár megkérdezzük külön is ezt a kérdést, akár fel nem ismert kérdés marad és úgy vonul át létezésünkön, mint futó szélroham, akár erősen szorongat bennünket, akár félretoljuk és elfojtjuk valamely átlátszó ürüggyel, ez a kérdés egészen biztosan sosem az első abban az értelemben, hogy időben az összes többit megelőzően kérdezzük meg.

De mégis az első kérdés más értelemben – nevezetesen rangsorban – az összes többit megelőző. Ezt háromféleképpen világíthatjuk meg. A „Miért van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi?” kérdést rangban elsőnek mondjuk először is azért, mert a legtágabb, aztán mert a legmélyebb, végezetül pedig mert a legősibb kérdés.

Legmesszebbre terjed ki a kérdés. Nem áll meg semmilyen létezőnél. A kérdés felölel minden létezőt, és ez nemcsak azt jelenti, hogy a jelenleg előfordulókat a legtágabb értelemben, hanem a valaha is volt és eljövendő létezőket. E kérdés terjedelmének csak az abszolút értelemben nem létező és sosem létező, a semmi szab határt. E kérdés körébe esik mindaz, ami nincs, végül még a semmi maga is; nem azért, mintha netalán valami volna, bizonyos létező (minthogy mégiscsak beszélünk róla), hanem azért, mert a semmi az, amiről a nemlétet állítjuk. Olyan messzire nyúlik kérdésünk, hogy sohasem bírjuk utólréni kiterjedését. Nem erről vagy arról tudakozódunk, még csak sorjában az összes létezőről sem, hanem a valóság egészéről, vagy amint később feltárandó okból mondjuk: a létezőről a maga egészében mint egészről.

Az ilyen legátfogóbb kérdés azután a legmélyebb is: „Miért van egyáltalán létező, és miért nincs inkább semmi?” Miért? Ez azt jelenti, hogy mi az alap? Milyen alaphoz ered a létező? Milyen alaphoz tér meg a létező? Nem ezzel vagy azzal a kérdéssel fordulunk a létezőhöz, nem azzal, hogy éppen itt és most micsoda az, hogy milyen minőségű és mivel változtatható meg, mire használható és így tovább. A kérdezés alapot keres a létezőnek, amennyiben létező.

témakör	feladat	maximális pontszám	elért pontszám	témakör maximális pontszáma	témakör pontszáma
A rész: Feleletválasztós kérdéssor	1.	5		20	
	2.	5			
	3.	5			
	4.	5			
B rész: Szövegértelmezés, probléma- meghatározás	1. A szerző felismerése	2		30	
	1. A probléma meghatározása	8			
	2. A szerző felismerése	2			
	2. A probléma meghatározása	8			
	3. A szerző felismerése	2			
	3. A probléma meghatározása	8			
C rész: Esszé	Probléma-érzékenység	15		50	
	Szövegértelmezési készség	15			
	Filozófiatörténeti tájékozottság	5			
	Argumentáció	10			
	Nyelvi megformálás	5			
ÖSSZESEN		100		100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

	elért pontszám	programba beírt pontszám
A: Feleletválasztós kérdéssor		
B: Szövegértelmezés, problémameghatározás		
C: Esszé		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....